

Deel III. De exegese van het Bijbelboek Spreuken.

Hoofdstuk 20b. De exegese van Spreuken 1:8-19.

Vermijd slechte vrienden.

MET DIT ELFDE VERS VOERT SALOMO DOOR PROSOPOPAEIA ALS STIJLFIGUUR DE SLECHTE VRIENDEN ten tonele die de zoon willen overhalen zich bij hen aan te sluiten. Zij verlokken hem namelijk om op een misdadige manier snel rijk te worden. Deze verleidende roepstem gaat door tot en met vers 14.

Spreuken 1:11. Indien zij zeggen: Ga met ons, laat ons loeren op bloed, ons versteken tegen den onschuldige, zonder oorzaak;

Citaten vanuit deze studie.

IN DEZE STUDIE HEB IK DIT VERS VERSCHILLENDE KEREN GECITEERD. WE VERWIJZEN NAAR DE DIVERSE PAGINA'S en geven een en ander puntsgewijze weer. Zo nodig kom ik er later op terug.

1. We wijzen op het chiasme (pag. 273) en de chiastische structuur (pag. 58) in dit vers en in Spreuken 1:10-19.
2. Op pag. 248 wordt in de exegese van Spreuken 1:8 gewezen op de vreeze des HEEREN die de zoon niet alleen merkt bij zijn ouders maar er ook gehoor aan geeft; want wie luistert wordt wijs.
3. Op pag. 268 wordt het grote gevaar getekend om snel op een slinkse wijze rijk te willen worden. Dat kan doden kosten. Het kost zelfs je eeuwige zaligheid. Met 1 Timotheüs 6:9-10 wordt dit bevestigd.
4. Op pag. 270 wordt gesteld dat de Septuaginta, vergeleken met de Biblia Hebraica, in vers 10 al vooruitloopt op vers 11 met de toevoeging *λεγοντες*.
5. Ook hier hebben we te maken met prosopopaeia waarbij Salomo sprekende woorden en beelden gebruikt die deze misdadigers overigens niet in hun mond nemen om zo te waarschuwen tegen misdaad, buitenechtelijke relaties en ontucht.

Verwijsteksten bij de Kanttekeningen.

UIT HET GEHEEL VAN DE KANTTEKENINGEN BIJ DE STATENVERTALING VERWIJZEN 3 BIJBELPLAATSEN naar Spreuken 1:11. Het zijn de volgende onderstaande plaatsen:

Spreuken 1:18. *'En deze loeren op hun eigen bloed, en versteken zich tegen hun zielen.'*

Spreuken 12:6. *'De woorden der goddelozen zijn om op bloed te loeren; maar de mond der oprechten zal ze redden.'*

Spreuken 16:29. *'Een man des gewelds verlokt zijn naaste, en hij leidt hem in een weg, die niet goed is.'*

Een enkele opmerking:

1. Alle Bijbelplaatsen die met onze tekst te maken hebben worden geciteerd in het Bijbelboek Spreuken. Heel opmerkelijk!
2. Spreuken 1:18 is een soortgelijke tekst als vers 11 met het grote verschil dat Salomo daar duidelijk maakt dat de goddelozen van vers 11 in vers 18 op hun eigen bloed loeren en zich tegen hun eigen zielen versteken. Met andere woorden: wat ze anderen willen aandoen komt op hun eigen hoofd terecht. Zij vallen dus in hun eigen zwaard. Wat zij anderen aandoen gebeurt aan henzelf. De zoon zij gewaarschuwd!
3. Spreuken 12:6 maakt duidelijk dat goddelozen met hun woorden op het bloed van hun naasten loeren maar dat de mond van oprechte lieden waarin Gods wijsheid huist hen zal redden die voor deze woorden gevoelig zijn.
4. Spreuken 16:29 verkondigt klip en klaar dat de weg die niet goed is in wezen een eufemisme is voor verderf en dood.

Vertalingen en tekstgetuigen.

IK HEB DE VOLGENDE VERTALINGEN GERAADPLEEGD ZO NODIG MET TRANSCRIPTIE. VAN VERTALINGEN kan men veel leren voor de exegese.

Biblia Hebraica	אִם־יֹאמְרוּ לָכֵּה אֲתָנוּ נֹאֲרֵבָה לְדָם נִצְפְנָה לְנִקְי חַנּוּם:
Transcriptie	'im·yoo'merw ^{oe} l ^{ea} h 'itt ^{aan} w ^{oe} n ^è 'erb ^{aa} h l ^{ed} aa'm nitsp ^{en} aa'h len ^{aa} qiy ch'in-n ^{aa} m:
Werkvertaling	Indien zij zeggen: Ga toch met ons! Laten we vanuit een hinderlaag strijden tegen (iemand van vlees en) bloed! Laten we loeren op een onschuldige, zonder grond:
Septuaginta	ἐλθὲ μεθ' ἡμῶν κοινώνησον αἵματος κρύψωμεν δε εἰς γῆν ἄνδρα δίκαιον ἀδίκως
Transcriptie	Elthe meth' hèmoon koinoonèsov haimatos krufoomen de eis gèn andra dikaion adikoos
Vertaling	Kom met ons mee! Laten we samen op (iemand van vlees en) bloed jagen! Wij zijn van plan ons in een struik te verbergen tegen een onschuldig man onrechtvaardig!
Vulgata	si dixerint veni nobiscum insidiemur sanguini abscondamus tendiculas contra insontem frustra
Vertaling	Als zij zullen zeggen: Kom met ons mee! Wij zullen een aanslag plegen tegen (iemand van vlees en) bloed! Wij zullen valstrikken verbergen tegen een onschuldige zonder grond!
Franse vert.	Ils pourraient te dire: «Viens avec nous! Allons guetter le passage des gens pour les tuer. Attaquons par surprise même ceux qui ne nous ont rien fait.
Vertaling	Zij zullen u zeggen: Kom met ons mee! We gaan de weg van mensen bespieden om hen te doden. We vallen zelfs hen bij verrassing aan, die ons niets hebben gedaan!
Duitse vert.	Wenn sie sagen: Gehe mit uns, wir wollen auf Blut lauern und den Unschuldigen ohne Ursache nachstellen;
Vertaling	Wanneer zij zeggen: ga met ons! Wij willen op (mensen van vlees en) bloed loeren en de onschuldige zonder oorzaak achtervolgen.
Engelse KJV	If they say, Come with us, let us lay wait for blood, let us lurk privily for the innocent without cause:
Vertaling	Als zij zeggen: Kom met ons! Laat ons in hinderlaag gaan om (mensen van vlees en) bloed! Laat ons heimelijk loeren tegen de onschuldige zonder oorzaak!
American SV	If they say, Come with us, Let us lay wait for blood; Let us lurk privily for the innocent without cause;
Vertaling	Als zij zeggen: Kom met ons! Laat ons in hinderlaag gaan om (mensen van vlees en) bloed! Laat ons heimelijk loeren tegen de onschuldige zonder oorzaak!
Geneva Bible	If they say, Come with vs, we will lay waite for blood, and lie priuillie for the innocent without a cause:
Vertaling	Als zij zeggen: Kom met ons! Laat ons in hinderlaag gaan om (mensen van vlees en) bloed! Laat ons heimelijk loeren tegen de onschuldige zonder oorzaak!
Statenvertaling	Indien zij zeggen: Ga met ons, laat ons loeren op bloed, ons versteken tegen den onschuldige, zonder oorzaak;
Herziene SV	Als zij zeggen: Ga met ons mee, laten wij loeren op bloed, zonder reden een onschuldige belagen (letterlijk: verbergen; zie ook vers 18)
Nieuwe Vert.	indien zij zeggen: Ga met ons, laat ons loeren op bloed, laat ons de onschuldige belagen, ook al geeft hij geen oorzaak;
Leidse vertaling	Als zij zeggen: Ga met ons mede; wij willen loeren op een brave, zonder oorzaak een onschuldige belagen;
Nw. Bijbelvert.	Luister niet naar hen als ze je willen overhalen met hen mee te gaan, als ze zeggen: We willen bloed vergieten, we gaan onschuldigen de dood in jagen, zonder reden

Het Boek	Ook niet als zij zeggen: Kom op, we nemen er een stel te pakken; wat maakt het uit als zij onschuldig zijn?
Naardense BV	Als zij zullen zeggen: ga met ons mee, we leggen ons in een hinderlaag vol bloed,- we gaan loeren op een onschuldige, zonder reden
Willibrord vert.	Als zij zeggen: Ga met ons mee! Wij gaan loeren op bloed; wij gaan, zonder reden, de onschuldige belagen

Bij deze vertalingen heb ik de volgende opmerkingen:

1. Wat de Hebreeuwse Masoretische tekst in de Biblia Hebraica betreft, in het tekstkritisch apparaat en eventuele tekstvarianten is het volgende te melden.
 - a. Er wordt voorgesteld naar aanleiding van de Septuaginta om de tekst zonder werkwoordsvorm te lezen en te vertalen: tot u. En dat te meer omdat de Septuaginta zonder plausibele reden in vers 10 $\lambda\epsilon\gamma\omicron\nu\tau\epsilon\varsigma$ heeft ingevoegd. Maar ook dit voorstel mist vanuit de Hebreeuwse tekst alle grond.
 - b. In plaats van “tegen bloed” stelt dit apparaat voor om te lezen: “tot hen”. Op die manier wordt het minder bloederig voorgesteld alsof met het leggen van een hinderlaag geen bloed zou vloeien. Dit voorstel is niet nodig om de tekst te begrijpen.
 - c. Er wordt voorgesteld om in plaats van “zonder grond” te lezen: “met een net”. Met andere woorden: zoals een vis gevangen wordt met een net, zo willen deze misdadigers de onschuldige grijpen! Maar de Hebreeuwse tekst wil juist benadrukken dat deze onschuldige inderdaad een onschuldige is en dat het elke grond mist om deze te doden. Ook dit voorstel is ongegrond. De Masoretische tekst van de Biblia Hebraica is derhalve correct.
2. Voor de Septuaginta heb ik de volgende opmerking:
 - a. Wat de Septuaginta betreft wijs ik er allereerst op dat deze tekst niet conform Biblia Hebraica is aangezien het woord $\lambda\epsilon\gamma\omicron\nu\tau\epsilon\varsigma$ (zeggende) aan het einde van vers 10 is ingevoerd (zie Spreuken 1:10 ex; en opmerking boven onder 1a). Daardoor begint de Septuaginta gelijk met een directe rede zonder aanspraak al zal veronderstellende wijs de zoon van vers 10 bedoeld zijn maar in de tekst staat dat er niet bij.
 - b. De werkwoorden $\kappa\omicron\iota\nu\omega\nu\eta\sigma\omicron\nu$ en $\kappa\rho\nu\psi\omicron\mu\epsilon\nu$ staan in een bepaalde tijd van de werkwoorden. Het eerste woord is een imperativus (gebiedende wijs) aoristus activi 2^e persoon singularis. Het tweede woord is een aoristus activi 1^e persoon pluralis. Deze werkwoordsvormen geven handelingen aan die deze misdadigers die de zoon verleiden voornemens zijn te doen. Ze hebben het karakter van een aansporing tot niets minder dan een halmsmisdaad en moord vanuit een hinderlaag.
 - c. Salomo die deze misdadigers sprekend invoert laat duidelijk uitkomen dat deze misdaad en moord gericht is tegen een onschuldig mens die deze boze lieden niets heeft gedaan. Het is een daad van ongerechtigheid vanuit een hinderlaag en onvoorbereid en dat maakt deze daad des te zwaarder en verschrikkelijker. Zo heeft de Septuaginta dit gebeuren opgevat.
3. Wat de Vulgata betreft is de enige opmerking deze dat onze Statenvertaling hieruit geput heeft.
4. De Franse Vertaling heeft de tekst wat vrijer en directer weergegeven.
 - a. Ze spreekt over “doden”.
 - b. Deze vertaling geven de Hebreeuwse woorden “zonder oorzaak” weer met de woorden “bij verrassing” maar dat is allesbehalve een surprise!
5. De Duitse Vertaling heeft het Hebreeuws vrij nauwkeurig weergegeven.
6. Het bovenstaande geldt ook voor de drie genoemde Engelse vertalingen.
7. Wat de acht door mij geraadpleegde Nederlandse vertalingen aangaat merken we het volgende op:
 - a. Zoals we van de Statenvertaling verwachten heeft deze zich aan de letterlijke tekst van de Biblia Hebraica gehouden.
 - b. Bovenstaande geldt ook voor de Herziene Statenvertaling zij het dat deze in haar vertaling het verband legt tussen vers 11 en vers 18 en dus eigenlijk een vorm van

- exegeese is.
- c. Ook de Nieuwe Vertaling geeft geen bijzonderheden zij het dat deze met “de onschuldige” een lidwoord plaatst terwijl de Hebreeuwse tekst geen lidwoord heeft.
 - d. De Leidse Vertaling geeft in plaats van “bloed” “een brave”, hetgeen heel iets anders is en niet conform de Biblia Hebraica.
 - e. De Nieuwe Bijbelvertaling geeft een parafraze van de Hebreeuwse tekst en past deze aan het moderne spraakgebruik aan maar doet de oorspronkelijke tekst geweld aan. Het staat er niet zoals deze vertaling weergeeft.
 - f. Bovenstaande onder 7e geldt ook voor Het Boek.
 - g. De Naardense Bijbelvertaling is conform Biblia Hebraica.
 - h. De Willibrord Vertaling geeft net als de Nieuwe Vertaling een lidwoord dat er in het Hebreeuws niet staat.
8. Resumerend zijn er maar weinig vertalingen die de tekst weergeven conform Biblia Hebraica. De Duitse Vertaling, de drie Engelse Vertalingen, de Statenvertaling en de Naardense Bijbelvertaling vormen daarbij een uitzondering.

Woordstudie vanuit het Hebreeuws.

WE KOMEN NU TOT DE STUDIE VAN DE DIVERSE HEBREEUWSE WOORDEN EN HUN BETEKENIS IN het verband van Spreuken.

אִם-יֹאמְרוּ

De eerste consonant is א, aleph. Het vocaalteken er onder is Chireq, een i-klank. De tweede consonant is ם, slot-mem. De verbinding met het volgende woord is een zogenaamde Maqqef als schriftteken, een bovenliggend streepje waardoor deze woorden als één woord gelezen worden. De derde consonant is י, jod. Het vocaalteken er boven is Cholem, een oo-klank. De vierde consonant is weer א. De vijfde consonant is ם, mem, met sjewa mobile als schriftteken er onder. De zesde consonant is ר, resj. De zevende consonant is ו, waw, met het vocaalteken Sjureq in het midden van deze consonant, een oe-klank. De transcriptie is: 'im·y^{oo}m^{er}-w^{oe}.

Het woordje אם wordt vertaald met “als”. Het woord dat erop volgt יאמרו is een verbum (werkwoord) in de qalvorm, imperfectum (tijd van het werkwoord), 3^e persoon pluralis (meervoud) masculinum (mannelijk) van אמר en betekent: spreken, zeggen (doorgaans gevolgd door een directe rede zoals hier) met een bevelende toon. Daarom wordt dit woord ook gevolgd door een gebiedende wijs. Dit werkwoord met allerlei derivaten komt in het Oude Testament 5282 maal voor, waarvan 25 maal in Spreuken. Deze vorm komt alleen hier voor.

Ook deze combinatie is een voorbeeld van een conditionele zin (zie Spreuken 1:10ex, pag. 271). Het begin van ons vers is dan de protasis en loopt door tot en met vers 14 terwijl de apodosis gevormd wordt door vers 15. De verzen 16 tot en met 18 vormen dan de reden waarom de zoon het bevel van deze misdadigers niet moet inwilligen. De slotconclusie vinden we dan in vers 19.

לְכָה

De eerste consonant is ל, lamed, met als schriftteken sjewa mobile er onder. De tweede consonant is כ, kaf, met als vocaalteken Qameets, een aa-klank, gevolgd door 'ole wyored als accentteken om de klemtoon aan te geven. De laatste consonant is ה, he. De transcriptie is: l^ek^{aa}h.

Het woord is een werkwoordsvorm van הלך, halak, namelijk in de qalvorm imperativus (gebiedende wijs) masculinum singularis met een paragogische ה. Paragoge of epithese is de toevoeging van een consonant of lettergreep aan het einde van een woord. Waarschijnlijk was volgens de Hebreeuwse grammatica de oorspronkelijke laatste letter van het woord een י; die is later vervangen door een ה.

Het woord הלך betekent: gaan. Het woord komt met alle derivaten 1547 maal voor in het Oude Testament waarvan 38 maal in Spreuken. Het woord לכה komt in totaal 26 maal voor in het Oude Testament waarvan tweemaal in Spreuken, namelijk in onze tekst en Spreuken 7:18.

אֲתַנּוּ

De eerste consonant is א met als vocaalteken Chireq, een i-klink, gevolgd door 'ole wyored als accentteken er boven om de klemtoon aan te geven. De tweede consonant is ת, tau met een dagesj forte, een verdubbelingspunt in het midden van deze letter, en Qameets, een aa-klink, als vocaalteken er onder. Naast deze consonant vinden we weer 'ole wyored als accentteken er onder. De derde consonant is נ, nun. De laatste consonant is ו, waw, met Soereq, een oe-klink, als accentteken in het midden. De transcriptie is: 'itt^{aa}nw^{oe}. De betekenis is: met ons.

Dit woord is in deze vorm een praepositie of voorzetsel van het woord אה, 'et, met de suffix of achtervoegsel van 1ste persoon masculinum pluralis.

נֶאֱרַבְהָ

De eerste consonant is נ, nun, met als vocaalteken Segol, een è klink. De tweede consonant is א, alef, met als vocaalteken eveneens Segol. De derde consonant is ר, resj, met als schriftteken sjewa quiescens omdat in de ר geen vocaalteken staat. De vierde consonant is ב, beth, met als vocaalteken Qameets, een aa-klink, gevolgd door het accentteken 'ole wyored, om een klemtoon aan te geven. De laatste consonant is ה, he. De transcriptie is: n^è'erb^{aa}h.

Deze vorm is een 1ste persoon pluralis masculinum imperfectum cohortativus van het verbum in de qalvorm van ארב, arab, en betekent: loeren; vechten, strijden; in een hinderlaag liggen. Zie ook Spreuken 1:18 (loeren tegen hun eigen bloed); Spreuken 7:12 (loeren van een hoer); Spreuken 12:6 (loeren van een goddeloze); Spreuken 23:28 (loeren als een rover); Spreuken 24:15 (loeren op de woning van de rechtvaardige). Deze vorm komt alleen in onze tekst voor. Het heeft een zeer ongunstige betekenis vooral door het woord dat erop volgt: vanuit een hinderlaag, in het geniep tegen iemand loeren en strijden. Vertaling moet zijn: laat ons vanuit een hinderlaag strijden.

לְדָם

De eerste consonant van dit woord is ל, lamed, met als schriftteken een sjewa mobile er onder. De tweede consonant is ד, dalet, met als vocaalteken Qameets daaronder, gevolgd door atnaach als accentteken. De derde consonant is מ, slotmem. Getranscribeerd staat er: l^èd^{aa}m.

Het woord ל is een praepositie of voorzetsel en betekent: met. Het woord דם, dat ongeveer 360 maal voorkomt, betekent: bloed, en met name mensenbloed; mensen van vlees en bloed; neusbloeding; geboortebloed; offerbloed; menstruatiebloed. Hier betekent het: gewelddadig vergoten bloed (een moord begaan) zoals we vinden o.a. in Numeri 35:27; 2 Samuël 20:12; en Ezechiël 22:3. Deze vorm komt in Spreuken alleen hier voor. Opmerkelijk is dat volgens Deuteronomium 32:38 rode wijn een vervanging is van bloed! Denk ook aan het Heilig Avondmaal!

נִצְפְנָה

De eerste consonant is נ, nun, met als vocaalteken Chireq, een i-klink. De tweede consonant is צ, tsade, met als schriftteken een sjewa quiescens er onder. De derde consonant is פ, pe, met een dagesj lene als schriftteken in het midden van de consonant en een sjewa mobile als schriftteken er onder. De vierde consonant is נ, met Qameets, een aa-klink als vocaalteken er onder, en als accentteken een dhi er naast. De vijfde consonant is ה, he. De transcriptie van dit woord is: n'it^{sp}eⁿaa^h.

Deze vorm is een verbum in de qal-vorm, imperfectum cohortativus, 1ste persoon pluralis masculinum van de stam צפן en betekent: verbergen; in dit geval: laten wij ons verbergen; laten wij op iemand loeren. Het is een woord dat naast onze tekst in allerlei derivaten nog zevenmaal voorkomt in het Bijbelboek Spreuken: 1:18; 2:1; 2:7; 7:1; 10:14; 13:22; 27:16.

לְנִקְיָ

De eerste consonant is ל, lamed, met als schriftteken er onder een sjewa mobile. De tweede consonant is נ, nun, met als vocaalteken er onder Qameets, een aa-klink. De derde consonant is ק, qof, met als vocaalteken er onder Chireq, een i-klink, gevolgd door als accentteken munah. De vierde consonant is י, jod. De transcriptie is: l^en^{aa}qⁱy.

Het woord is een adjectivum of bijvoeglijk naamwoord, masculinum singularis en betekent zonder lidwoord: een onschuldige. Vertaling is dus: tegen een onschuldige. Het woord komt ook voor in Spreuken 6:17.

חִנּוּם:

De eerste consonant is ח, chet, met als vocaalteken Chireq er onder, een i-klank. De tweede consonant is נ, nun, met als schriftteken een dages forte als verdubbelingspunt in het midden, als vocaalteken Qameets, een aa-klank en daarnaast als accentteken silluq aan het einde van een vers. De derde consonant is ׀, slotmem, gevolgd door de sof passuq, ׀, het pausa-teken. De transcriptie is: chⁱnn^{aa}m.

Het woord is een substantivum singularis of zelfstandig naamwoord en betekent: zonder oorzaak, zonder verontschuldiging, zonder grond; zonder dat iemand dat verdient. Het komt verder voor in Spreuken 1:17; 3:30; 23:29; 24:28; 26:2.

De schat aan Schriftuurlijke kennis.

BIJ SPREUKEN 1:11 ZIJN ONDERSTAANDE TEKSTEN VAN BELANG:

Psalm 10:8-10. *'Hij zit in de achterlage der hoeven, in verborgene plaatsen doodt hij den onschuldige; zijn ogen verbergen zich tegen den arme. Hij legt lagen in een verborgen plaats, gelijk een leeuw in zijn hol; hij legt lagen, om den ellendige te roven; hij roofd den ellendige, als hij hem trekt in zijn net. Hij buigt neder, hij buigt zich; en de arme hoop valt in zijn sterke poten.'*

Psalm 17:12. *'Hij is gelijk als een leeuw, die begeert te roven, en als een jonge leeuw, zittende in verborgen plaatsen.'*

Psalm 35:7. *'Want zij hebben zonder oorzaak de groeve van hun net voor mij verborgen; zij hebben zonder oorzaak gegraven voor mijn ziel.'*

Psalm 56:6. *'Den gansen dag verdraaien zij mijn woorden; al hun gedachten zijn tegen mij ten kwade.'*

Psalm 64:5-6. *'Om in verborgen plaatsen den oprechte te schieten; haastig schieten zij naar hem, en vrezden niet. Zij sterken zichzelf in een boze zaak; zij houden spraak van strikken te verbergen; zij zeggen: Wie zal ze zien?'*

Spreuken 1:16. *'Want hun voeten lopen ten boze; en zij haasten zich om bloed te storten.'*

Spreuken 1:18. *'En deze loeren op hun eigen bloed, en versteken zich tegen hun zielen.'*

Spreuken 12:6. *'De woorden der goddelozen zijn om op bloed te loeren; maar de mond der oprechten zal ze redden.'*

Spreuken 30:14. *'Een geslacht, welks tanden zwaarden, en welks baktanden messen zijn, om de ellendigen van de aarde en de nooddriftigen van onder de mensen te verteren.'*

Jeremia 5:26. *'Want onder Mijn volk worden goddelozen gevonden; een ieder van hen loert, gelijk zich de vogelvangsters schikken; zij zetten een verderfelijken strik, zij vangen de mensen.'*

Jeremia 11:19. *'En ik was als een lam, als een os, die geleid wordt om te slachten; want ik wist niet, dat zij gedachten tegen mij dachten, zeggende: Laat ons den boom met zijn vrucht verderven, en laat ons hem uit het land der levenden uitroeien, dat zijn naam niet meer gedacht worde.'*

Jeremia 18:18-20. *'Toen zeiden zij: Komt aan, laat ons gedachten tegen Jeremia denken; want de wet zal niet vergaan van den priester, noch de raad van den wijze, noch het woord van den profeet; komt aan, en laat ons hem slaan met de tong, en laat ons niet luisteren naar enige zijner woorden! HEERE! luister naar mij, en hoor naar de stem mijner twisters. Zal dan kwaad voor goed vergolden worden? Want zij hebben mijn ziel een kuil gegraven; gedenk, dat ik voor Uw aangezicht gestaan heb, om goed voor hen te spreken, om Uw grimmigheid van hen af te wenden.'*

Micha 7:2. *'De goedertierene is vergaan uit het land, en er is niemand oprecht onder de mensen; zij loeren altemaal op bloed, zij jagen, een iegelijk zijn broeder, met een jachtgaren.'*

Mattheüs 26:3-4. *'Toen vergaderden de overpriesters, en de Schriftgeleerden, en de ouderlingen des volks, in de zaal des hogepriesters, die genaamd was Kajafas; en zij beraadslaagden te zamen, dat zij Jezus met listigheid vangen en doden zouden.'*

Johannes 15:25. *'Maar dit geslacht, opdat het woord vervuld worde, dat in hun wet geschreven is: Zij hebben Mij zonder oorzaak gehaat.'*

Handelingen 23:15. *'Gij dan nu, laat den overste weten met den raad, dat hij hem morgen tot u afbrengt, alsof gij nadere kennis zoudt nemen van zijn zaken; en wij zijn bereid hem om te brengen, eer hij bij u komt.'*

Handelingen 25:3. *'Begerende gunst tegen hem, opdat hij hem zou doen komen te Jeruzalem; en leggende een lage, om hem op den weg om te brengen.'*

Enkele opmerkingen:

1. Uit bovenstaande teksten is duidelijk dat het loeren op bloed om vanuit een hinderlaag een onschuldige of ellendige te doden niet alleen iets is waarvan alleen Salomo in onze tekst spreekt. Helaas kwamen moord en doodslag meer voor in Israël. De wreedheid waarmee dit alles gebeurt wordt terecht vergeleken met de wreedheid van een leeuw die eraan denkt hoe hij 't beste zijn prooi kan bespringen en doden. Of met de wreedheid van een vogelvanger die zijn strikken verbergt voor onschuldige vogels. Trouwens, dat is tot op de dag van vandaag nog altijd de tactiek van de duivel die zijn handlangers erop uit stuurt om zo tegen onschuldigen te keer te gaan.
2. De moordenaars die vanuit hinderlagen met klaar geweld of met woorden op mensen van vlees en bloed loeren, zijn niet alleen goddelozen, zo blijkt uit de geciteerde Bijbelplaatsen. Ze kunnen ook zeer achtenswaardige lieden zijn, ja zelfs geestelijke leidslieden die beter zouden hebben moeten weten. In het algemeen zijn het lieden die zich ergeren aan Gods Woord waarmee onschuldigen hen confronteren en waardoor hun gewetens worden getroffen. Zo is het de hele kerkgeschiedenis door tot op vandaag toe gegaan. De stem van God moet zwijgen want ik doe wat ik wil en wil niet gestoord worden door wie of wat dan ook. Maar onze God zal komen en niet zwijgen (zie Psalm 50:3).
3. Het blijkt ook dat deze moordenaars hun listige moordplannen smeden tegen onschuldige mensen. De genoemde teksten spreken duidelijke taal. Denk aan Jeremia en Paulus. Maar we denken bovenal aan de HEERE Jezus, Die ten offer is gevallen aan geestelijke leiders die vanuit hun kennis van de Schrift moesten weten wat er gebeurt met hen die het bloed van een ander vergieten. Maar ze waren er blind voor. En toch, in deze weg wilde Christus Zijn bloed storten voor verloren zondaars en zondaresen en is Hij allen die in Hem geloven een oorzaak geworden van eeuwige zaligheid.
4. Duidelijk moeten we vanuit vers 11 het woord "zonder oorzaak" dik onderstrepen. Wie de geciteerde Schriftplaatsen nagaat, kan niet anders dan tot de ontdekking komen dat er geen enkele oorzaak was waarom moordenaars zo tegen hen te keer zijn gegaan. Het zijn juist onschuldigen waarop zij het hebben voorzien. Dat geldt in het bijzonder van Christus Jezus, de totaal Onschuldige Die geen zonde gekend of gedaan heeft. Maar toch is Hij de vreselijke dood gestorven aan het kruis. Om zo allen die zichzelf schuldig kennen voor God eeuwig te verlossen en hen tot Zich te nemen bij Zijn Vader in de hemel. Laten we er erg in hebben dat hoe langer de wereldgeschiedenis duurt hoe meer Gods Kerk vervolgd wordt maar ook hoe meer we de voetstapen van Christus zullen horen Die komt.

Uitleg.

1. VOOR DE EXEGESE IS HET BELANGRIJK REKENSCHAP TE GEVEN VAN DE STIJLFIGUREN DIE IN ONZE tekst en in de verzen 10-19 voorkomen. We denken dan allereerst aan de stijlfiguren van het chiasme en chiastische structuur en aan die van prosopopaea.

2. Chiasme en chiastische structuur zijn in het algemeen literaire genres die een verwisseling voorstellen tussen de eerste en de tweede helft van een vers of versdeel of zelfs tussen diverse groepen van verzen. Dat zien we ook in onze tekst en in Spreuken 1:10-19. Immers vers 11a *"laat ons loeren op bloed"* heeft alles te maken met vers 11b *"laat ons ons verstoppen tegen den onschuldige"*. We kunnen daar veel uit leren. Bloed wordt vergoten van een onschuldige. Al worden er twee aparte woorden gebruikt in het Hebreeuws namelijk אָרַב en צָפַן, de beide woordvormen zijn door Salomo gezet in de qal-vorm 1ste persoon pluralis imperfectum cohortativus. Ook de beide werkwoorden of verba hebben in wezen dezelfde betekenis. Daarbij zijn Spreuken 1:11-14 verbonden met Spreuken 1:15-18 terwijl de verzen 11-12 ook betrekking hebben op de verzen 17-18. De toevoeging *"zonder oorzaak"* hoort zowel tot vers 11a als tot vers 11b. Dit alles onderstreept dus de betekenis van chiasme en chiastische structuren.

3. Maar er is meer. Salomo gebruikt ook de stijlfiguur van prosopopaea. Dat wil zeggen dat onze schrijver in de Spreuken beeldende woorden in de mond van deze misdadigers die de zoon

verleiden willen legt die ze natuurlijk niet hebben gebruikt omdat dan hun boze verleidingstactiek aan het licht zou komen maar die ze wel zo hebben bedoeld. Zijn bedoeling is de zoon op die manier te waarschuwen niet op hun verleiding in te gaan maar zich er grondig van af te keren. Omdat dit niet de weg is van de vreeze des HEEREN die het beginsel der Wijsheid is.

4. De zoon wordt hier verlokst tot beroving en bloed: begeerte die leidt tot moord; roofmoord dus. Wat een duivels plan! Gemeen! Wreed! Demonisch! Zoals het geval was met Abel die zonder oorzaak door Kain werd doodgeslagen: de eerste broedermoord (Genesis 4:8), zo worden hier plannen gemaakt om een onschuldige medemens te vermoorden zonder oorzaak en hun misdaad te verbergen. Zie Psalm 10:8. Dat heeft zich op die manier helaas de eeuwen voortgezet. De geschiedenis van de mensheid is niet een lijn naar boven zoals men denkt in een grenzenloos vooruitgangsoptimisme maar een lijn naar beneden. De Bijbel noemt het afschrikwekkend voorbeeld van Korach, Dathan en Abiram met hun gezelschap, die levend ter helle voeren met alles wat van hen was (Numeri 16:33). Trouwens Salomo waarschuwt er ook voor door heel het Spreukenboek heen.

5. Natuurlijk is de uitnodiging van deze misdadigers om deel van hun groep uit te maken tamelijk onschuldig. Je zou er zo intrappen. Slechts dit ene: "Ga met ons"! Maar het gaat van kwaad tot erger. Al gauw komt de vraag naar boven: "Werp uw lot tot midden onder ons"! "Ja maar, zullen we niet ontdekt worden?", luidt de tegenwerping. "Neen", is het antwoord, "we doen het sluw in een hinderlaag zodat er geen bloed wordt gezien dan wat in de aarde weg zakt. En het kan ook zijn dat ons slachtoffer een natuurlijke dood sterft en plechtig wordt begraven." (zie Genesis 4:10 en 2 Koningen 9:26) "Wij zullen alle kostelijk goed vinden wanneer onze slachtoffers gedood zijn", zeggen ze.

6. De Joodse Midrasj⁴⁷ merkt bij deze plaats op: "Wanneer iemand bijvoorbeeld zegt: dat is een rijk man, laten we hem doden en zijn bezit afnemen, geef hem geen gehoor. Wie deze verzoeking weerstaat, vervult de Torah. Hij die één ziel uit Israël redt, is te beschouwen als iemand die de gehele wereld redt. Iemand die één ziel te gronde richt, is te beschouwen als iemand die de gehele wereld te gronde richt". We mogen in dit opzicht verwijzen hoe de broers van Jozef tegen hem handelden in Genesis 37:26. Of hoe boze wijngaardeniers moord beramen tegen de zoon van hun heer uit begeerte naar de erfenis in Mattheüs 21:28. Of hoe rovers handelden tegen de onschuldige op de weg naar Jericho en die door de samaritaan werd gered in de gelijkenis die Christus vertelt in Lukas 10:25-37.

7. Alle misdadigers bedriegen zichzelf. In het graf kan geen kostelijk goed gevonden worden (zie Psalm 39:6). Hoe kan buit door roofmoord kostelijk zijn tegenover de vloek van God? (zie Psalm 62:9-10; Spreuken 21:6) Joab, de bekende krijgsoverste van David, is ondanks al zijn verdienste een moordenaar door de moord op Abner en Amasa zonder oorzaak en heeft zijn straf moeten dragen hoewel hij de hoorns van het brandofferaltaar had gevat (zie 1 Koningen 3:28-34). Achter die tamelijk onschuldige uitnodiging ligt een wereld van ongerechtigheden, zonden en schuld die niet zijn af te wassen dan alleen door het bloed van Christus. Want het echt bestendige goed voor tijd en eeuwigheid is de erfenis waar Spreuken 8:21 van getuigt namelijk dat Gods Zoon Zijn liefhebbers uit genade doet beërven om hun schatkamers ermee te vervullen.

Toepassing.

OMDAT DE STIJLFIGUUR VAN PROSOPOPAEIA VERS 11 DOORLOOPT TOT EN MET VERS 14 VAN Spreuken 1 houden wij de toepassing net als de uitleg kort omdat deze verschrikkelijke zaak die Salomo in deze verzen aan de orde stelt helaas duidelijk genoeg en in onze tijd schering en inslag is. Toch willen wij op bepaalde zaken wijzen die ermee verband houden.

1. Bij de overdenking van dit vers moest ik denken aan de spreuk die in huiselijke kring wel eens gebezigd wordt: "Kleinen stelen maar groten stelen het meest". Cato, een Romeinse senator uit circa 200 jaar voor Christus, schrijft in één van zijn geschriften: "Gewone dieven worden in kerkers en boeien gesloten maar officiële dieven leven in goud en purper".⁴⁸ De woorden "loeren op bloed" kan ook weergegeven worden met "een slag slaan". Zo'n vertaling veronderstelt dat we in vers 11 met de beschrijving van aanzienlijke dieven te maken hebben. Exodus 18:21 legt er de nadruk op dat oversten der duizenden, oversten der honderden, oversten der vijftigen, oversten

⁴⁷ In de vertaling van Dr. L. A. Snijders, Spreuken, Een praktische Bijbelverklaring, Kampen, 1984, pag. 28.

⁴⁸ Apud Gellium, XI, caput 18.

der tien *'kloeke mannen, God vrezende, waarachtige mannen, de gierigheid hatende'* dienden te zijn. Dat raadt de schoonvader van Mozes vanzelfsprekend hem niet zo maar aan. Onder rechters, leiders en oversten waren nogal eens corrupte lieden. Ze verrijkten zichzelf ten koste van armen. Uit de wereldgeschiedenis is van vorsten bekend dat ze uit geldgebrek Joden hebben vermoord om zich hun bezittingen wederrechtelijk toe te eigenen. Denk aan de gelijkenis van de onrechtvaardige rechter en de weduwe die recht kwam vragen tegenover haar tegenstander waarover de HEERE Jezus vertelt in Lukas 18:1-8. Dat kwam trouwens niet alleen voor bij de lagere overheid. Ook onder de hogere overheden en regeringen zijn misdadigers die zichzelf middels bepaalde belastingmaatregelen of via rigoureuze wetten verrijken ten koste van onschuldigen, ja, hen zelfs ter dood brengen. Daarmee bedoel ik niet een pleidooi te voeren voor een bepaalde socialistische of zelfs communistische regeringsvorm want ook onder die regeringen gebeurt hetzelfde; mensen blijven mensen: dat wil zeggen: zondige mensen! En wanneer we bedenken hoe onder een democratische regeringsvorm maatregelen worden genomen die het christelijke geloof hoe langer hoe meer marginaliseren en christenen in wezen als tweederangsburgers neerzetten willen, doet ons dat het ergste vrezende voor de toekomst indien we niet weten dat God alle ding regeert en niet toelaat dat de poorten der hel Zijn gemeente overweldigen.

2. In het licht van bovenstaande moeten we ook stellen dat de zonde die in vers 11 veroordeeld wordt helaas ook onder kerkmensen voorkomt; wellicht niet metterdaad maar wel met woorden en op zogenaamd geestelijke wijze. David bidt God om hulp tegenover goddeloze vijanden en tekent deze als volgt: *'Zijn mond is gladder dan boter, maar zijn hart is krijg; zijn woorden zijn zachter dan olie, maar dezelve zijn blote zwaarden.'* (Psalm 55:22) En elders bidt hij: *'Zie, zij storten overvloediglijk uit met hun mond; zwaarden zijn op hun lippen; want wie hoort het?'* (Psalm 59:8) Trouwens Salomo tekent het geslacht dat zijn vader vervloekt en zijn moeder niet zegent als volgt: *'Een geslacht, welks tanden zwaarden, en welks baktanden messen zijn, om de ellendigen van de aarde en de nooddruftigen van onder de mensen te verteren.'* (Spreuken 30:14) Inderdaad, woorden lijken zo onschuldig maar zijn ondertussen als dolkstoten die mensen tot in het diepst van hun ziel kunnen grieven en verwonden. Soms kunnen mensen zelfs op een geestelijke wijze vermoord worden! De satan doet niets liever. Ik geef liever geen voorbeelden om mijn naasten niet te bezeren maar ik kom er steeds meer achter dat het een wonder van God is dat Zijn Kerk er nog altijd is. Want dat is alleen genade.

3. Met verwijzing naar wat ik onder 2 noemde is het woord van de bekende Voetius van toepassing die bij Spreuken 1:11 zegt: "De kinderen van deze wereld sporen elkaar aan, en wekken elkaar op om kwaad te doen. Hoeveel te meer behoren wij dan onszelf en anderen aan te sporen tot het goede."⁴⁹ Deze misdadigers bedrijven de zonde inderdaad zonder enige schaamte al is het met mooi klinkende woorden en met de ijdele gedachte dat niemand hen ziet of hen rekenschap eist van hun verderfelijke daden. *'O HEERE! zij verbrijzelen Uw volk, en zij verdrukken Uw erfdeel. De weduwe en den vreemdeling doden zij, en zij vermoorden de wezen. En zeggen: De HEERE ziet het niet, en de God van Jakob kennen zij niet. Zou Hij, Die het oor plant, niet horen? Zou Hij, Die het oog formeert, niet aanschouwen? Zou Hij, Die de heidenen tuchtigt, niet straffen, Hij, Die den mens wetenschap leert?'* (Psalm 94:5-7, 9-10) Tegelijkertijd is het voor ons een aansporing en opwekking om als ware gelovigen door genade het goede te betrachten jegens anderen uit liefde. Daartoe roepen Christus, profeten en apostelen ons op. *'Hij heeft u bekend gemaakt, o mens! wat goed is; en wat eist de HEERE van u, dan recht te doen, en weldadigheid lief te hebben, en ootmoediglijk te wandelen met uw God?'* (Micha 6:8) *'Laat uw licht also schijnen voor de mensen, dat zij uw goede werken mogen zien, en uw Vader, Die in de hemelen is, verheerlijken.'* (Mattheüs 5:16) *'Indien dan uw vijand hongert, zo spijzigt hem; indien hem dorst, zo geeft hem te drinken; want dat doende, zult gij kolen vuurs op zijn hoofd hopen. Wordt van het kwade niet overwonnen, maar overwint het kwade door het goede.'* (Romeinen 12:20-21) *'De zuivere en onbevleete godsdienst voor God en den Vader is deze: wezen en weduwen bezoeken in hun verdrukking, en zichzelf onbesmet bewaren van de wereld.'* (Jakobus 1:27)

4. Ook Spreuken 1:11 verwijst naar Christus als de ware Onschuldige Die wederrechtelijk zonder enige oorzaak werd gedood door Joodse leidslieden onder Kajafas en door Romeinse soldaten onder Pontius Pilatus om zo allen, die Hem in een waar geloof hebben toegeëigend en die

⁴⁹ G. Voetius, vertaald door Dr. C.A. de Niet, De praktijk der godzaligheid, Utrecht, 2002, pag.45.
maandag 9 september 2019

belijden dat ze in hun hart door eigen schuld net zulke moordenaars zijn als Spreuken 1:11 tekent, uit genade alleen te verlossen uit de boeien van satan en zonde en hen op Zijn dag te plaatsen naast prinsen en wereldgroten; Gode tot eer en onze zielen tot eeuwige zaligheid. En we roemen: Het is door U, door U alleen, om het eeuwig welbehagen.